

SERVIUS TULLIUS

A szabinok legyőzése után többé nem háborgatta senki Tarquinius uralmát. Békében élt feleségével, Tanaquillal, két fiával és lányával együtt. De élt még a királyi palotában egy kisgyermek, Servius Tullius, egy rabszolganő fia. Egy napon, amikor a gyermek édesdeden aludt, egyszerre lángnyelvek jelentek meg a feje körül. Nagy ijedség támadt, a szolgák rémülten fűtkostak ide-oda, nem tudták, mitévők legyenek. A lármára felfigyelt Tanaquil, odament a fiúcskához, és látta, hogy lángban áll a feje. Egyik szolgálta vizet hozott, hogy eloltsa a tüzet, de Tanaquil megakadályozta.

- Ne közelíts a gyermekhez! - kiáltotta. - Megtiltom, hogy a gyermekhez nyúljatok! Hagyjátok csak a tüzet, majd kialszik magától, ha a gyermek felébred. Mit mondtam? Oda nézzetek!

És csakugyan, abban a pillanatban, mikor a gyermek kinyitotta a szemét, a láng rögtön kialudt. A ház népe nem győzött csodálkozni, egész nap a csodáról suttogott, Tanaquil pedig karon fogta férjét, és a palota egy csendes zugába vonult vele vissza.

- Ez a kisfiú - mondta -, mint tudod, egy rabszolganőm gyermeke. Az apját nem ismerem, de lehet, hogy maga Vulcanus, a tűz istene. Nem alaptalanul mondom ezt. Saját szememmel láttam, hogy láng koszorúzta a fejét, anélkül, hogy megégette volna. Tudod, mit jelent ez? Azt jelenti, hogy egyszer még, amikor bajok ostromolják a királyi házat, balszerencsében ő lesz a megmentőnk. Ezért ezután ezt a gyermeket a nyilvánosság előtt is, magunk között is a legnagyobb gondnal és figyelemmel kell nevelnünk.

Tarquinius jól tudta, hogy Tanaquil mint etruszk nő otthonos a jóslás tudományában. Nem is ellenkezett egy szóval sem. Ettől fogva a gyereket nem tekintették szolgálta-ivadéknak, de még idegennek sem, hanem úgy bántak vele, mintha saját gyermekük lett volna. Sőt Tanaquil a gyermek anyját, a szép Ocresia is - aki állítólag királyi családból származott - barátságába fogadta, mert megerősödött hitében, hogy Ocresia is kedvelte Vulcanusnak. Emlékezett ugyanis, hogy régebben, egy alkalommal, mikor szent áldozatot mutatott be, Ocresia mellette állt, és segédkezett úrnőjének. Égett az áldozati láng, Ocresia öntötte rá a szent borral telt kelyhet. És íme, a láng, Vulcanus isten szent tüze a bortól szokatlanul magasra csapott. Most már tudta Tanaquil, hogy ez mit jelent, és ettől fogva a két asszony között igen bensőséges, baráti viszony alakult ki. Együtt nevelték a nagyra hivatott gyermeket, a kis Servius Tullius, aki okos, bátor, daliás külsejű ifjúvá nőtt fel. Mikor Tarquinius király arra az elhatározásra jutott, hogy leányát férjhez adja, keresve sem találhatott külön férjet Servius Tulliusnál. Az ifjú nemcsak a királyi háznál, hanem az atyák és a nép előtt is nagy megbecsülésnek és szeretetnek örvendett. Tarquinius Priscus már harmincnégy éve uralkodott, mikor elődjének, Ancus Martiusnak két fia összeesküvést szőtt ellene. Tarquinius hosszú uralkodása alatt sem felejtették, hogy egykori gyámjuk milyen mesterkedéssel játszotta ki őket. Vadászat ürügyével eltávolította őket, és ezalatt a népet szép szavakkal becsapta, és elhitette vele, hogy nincs nála alkalmasabb ember a királyságra. Így játszotta ki őket. Így vette el tőlük jogos örökségüket. Pedig hát tulajdonképpen ki ez a Tarquinius? Senkiházi jöttment, nem szomszédos városnak, de még csak nem is Itáliának szülötte, hanem messziről került ide, tengeren túlról. Annak idején mint serdülő ifjak nem tudtak vele szembeszállni, de azt remélték, hogy mint idősebb ember nemsokára befejezi földi pályafutását, és akkor ők következnek. De most meg mit kell látniuk? Egy rabszolgaivadékot nevel utódjának, nem ok nélkül adta hozzá a leányát. Márpedig ha ez fog uralkodni, akkor már nemcsak jöttment, hanem rabszolga lesz Róma ura, azé a Rómáé, melyben száz esztendővel ezelőtt még az istentől származott Romulus volt a király. Király, míg a földön élt, azután maga is istenné vált, mikor meghalt. És most Servius, egy rabnő gyermeke?... Micsoda gyalázata ez Rómának, micsoda gyalázata Ancus Martius házának! Mert ki hiszi el, hogy - mint terjesztik - Servius Tullius ereiben királyi vér csörgedez? Hát még hogy Vulcanus isten az atyja? Nyilvánvaló koholmány az egész! Rabszolga az anyja, nem lehet hát a fiú sem más, mint közönséges rabszolga, még akkor sem, ha csalárd módra isteni jelre hivatkoznak.

- Nem fogjuk tűrni, hogy még egyszer meghiúsuljanak reményeink! Ha kell, fegyvert fogunk! - határozták el egymás között.

De gyilkos tervük nem Servius, hanem az öreg király ellen irányult.

- Őt kell eltennünk láb alól - mondogatták. - Ha Servius ölnék meg, azt a király még megtorolhatná! De ha őt magát küldjük az alvilágba, nem lesz, aki bosszút álljon érte. Servius nem tehet ellenünk semmit.

Ebben megegyezvén, hozzáláttak tervük kiviteléhez. Találtak két pásztorembert, akiket még apjuk idejéből ismertek, ezeket bérelték fel a gyilkosságra. A két pásztor egy széken megjelent a királyi palota bejáratánál, és ott hangosan, feltűnést keltve elkezdett civakodni. Ahány királyi szolgálta volt a közelben, mind oda csődült. A pásztorok pedig, mindegyik a maga igazát hangoztatva, hozzájuk fordult.

- A király elé akarunk menni! Vezessetek a királyhoz, majd ő igazságot tesz! - kiáltották. Ebben a korban, amikor a király nemcsak uralkodója, hanem atyja is volt népének, nem volt szokatlan, hogy a perlekedő felek egyenesen a királyhoz fordultak.

A lármát Tarquinius is meghallotta, és mikor megtudta az okát, maga elé hívatta a két veszekedő pásztor. A szóharc azonban öelőtte is folytatódott, egyik a másikat igyekezett túlharsogni, úgyhogy végül a lictor intette le őket:

- Hallgassatok már, nem érteni szavatokból semmit sem! Megparancsolom nektek a király nevében, hogy csak egymás után beszéljétek, hogy a király mint bírátok helyesen ítélhessen ügyetekben.

Erre csendesebben viselkedtek. Az egyik, mint azt már előre megbeszélték, élénken belekezdett a panaszába, és a király, abban a hiszemben, hogy itt csakugyan komoly kérdésben kell igazságot szolgáltatnia, feszülten figyelt rá. Ezalatt a másik lopva a háta mögé került, és hirtelen előrántva ruhája alá rejtett bárdját, lesújtott vele a király fejére. A király lehanyatlott, elborította a vér, a két pásztor pedig a nagy zűrzavarban a nyitott kapun át megszökött. De nem jutottak messzire. A lictorok utánuk eredtek, és nemsokára megkötözve hozták vissza őket. Eközben mások a királyt lefektették, és hívták a királynét. A láрма, sikoltozás és futkosás természetesen felkeltette az utca népének figyelmét, és egyre nagyobb kíváncsi és rémüldöző tömeg tódult a palotába. Tanaquil gyorsan és határozottan intézkedett. A népet a palotából eltávolította, a kaput bezáratta. A király ápolásához fogott, a sebeket kimosta, kötözőszereket készített, de rögtön látta, hogy nincs remény a gyógyulásra. Tarquinius egyre gyengébb lett, már alig lélegzett. Tanaquil látta ezt, és miközben könnyei omlottak, és keze a kőtest csinálta, elméje már azon járt, hogy mi most a teendő, ha - ami bizonyosnak látszott - férje meghal. Azon töprengett, hogyan cselekedjék, hogy Ancus fiait - akiket a pásztorok hamarosan elárultak - a gyilkosság ne segítse céljukhoz. Sietve hívatta Servius Tullius. Rámutatott a haldokló Tarquiniusra, és kezét szorongatva így szólt hozzá:

- Ó, Servius, bosszuld meg apósd halálát! Ne szolgálts ki engem az életszínvonal játékszerül! Ha igazi férfi vagy, téged illet ez a királyság, nem pedig azokat, akik orgyilkosokkal hajtottak végre aljas merényletet. Szedd össze erőt, és bizvást kövesd az isteneket, akik már régen kinyilvánították a fejedet körülnyaldosó lángok által, hogy a te fejed egyszer még dicsőségben fog tündökölni. Most hív téged ez az égi tűz, most cselekedj! Jövevények voltunk mi is, mégis uralkodtunk. Te se azt nézd, hogy kitől születél, hanem azt, hogy ki vagy. És ha most nem is tudod, mihez fogj, bízd magad rám, tedd, amit én mondok!

Tanaquil okos és erős asszony volt. Halott volt ekkor már az ő férje, de miután Serviusnak kiadta az utasításokat, odament a nyitott ablakhoz, és mivel az utcán összegyűlt tömeg izgatott zajongása nem csillapodott. Így szólt hozzájuk:

- Nyugodjatok meg, polgárok, a király elájult ugyan a váratlan ütéstől, de sebe nem mély. Már magához is tért. Csak kiömlött vére mutatta súlyosnak az esetet, de hogy a vért lemostuk, sebhelyét is alig látni. Nincs komoly baja. Bizik benne, hogy pár nap múlva személyesen is mutatkozhatik előttetek.

A tömeg örvendő kiáltozásba fogott, a királyné pedig - hogy Ancus fiainak reményét teljesen szétoszlassa - így folytatta:

- Hogy azonban ez alatt a néhány nap alatt az államügyek vezetésében zavar ne álljon be, mindenben hallgassatok Servius Tulliusra. A király betegesége alatt ő fog majd jogot szolgáltatni, ő fogja a király többi feladatkörét is ideiglenesen ellátni. Így kívánja a férjem, a ti királyotok.

És a következő napokon Servius valóban meg is jelent királyi palástba öltözve, lictorok kíséretében. Felült a trónszékre, egyes ügyekben maga határozott, míg más döntésekkel várt, visszavonult, és azt színlelte, mintha előbb a királlyal kellene a dolgot megbeszélnie. Így titkolták néhány napon át a király halálát. Servius meg úgy viselkedett, mintha ő csupán helyettesítő, pedig közben már saját útjait egyengette. Végül azután, amikor az emberek már hozzászórtak Servius uralmához (Tanaquil ezt is jól kiszámította), nyilvánosságra hozták Tarquinius Priscus halálát. Nagy gyászba borult az egész királyi ház, egész Róma. Servius meg rendkívül erős fegyveres kísérettel vette magát körül, és minthogy már úgyis ő helyettesítette a királyt, a népet meg sem kérdezte, hanem egyszerűen uralkodni kezdett. Az atyák sem tiltakoztak, az események ilyen fordulata tetszésükre szolgált. Ancus fiai pedig mihelyt meghallották, hogy az általuk felbérelt gyilkosokat elfogták, megfutottak, és *Suessa Pometia* városában, a *volscusok* között kerestek menedéket.